

ОДЗИВИ ЧИТАЛАЦА

Пуковник **КРСТО ГРОЗДАНИЋ**

„РАШЧЛАЊАВАЊЕ БОРБЕНОГ ПОРЕТКА У САВРЕМЕНОМ РАТУ“

У чланку под горњим насловом¹⁾ разматра се врло актуелна тема која заслужује посебну пажњу. Због тога ћемо покушати да, кратким освртом на поједина питања која се обрађују у чланку, укажемо и на оне моменте на којима се писац није задржавао, а што би по нашем мишљењу могло донекле допринети да се покренуто питање што шире и потпуније сагледа.

У уводном делу чланка писац каже:

„Борбени поредак је стар исто толико колико и војска. Он је еволуирао кроз историју модификујући своју структуру према захтевима тактике и технике одређеног периода. Свака новина у техници наоружања изазвала је извесне промене у структури борбеног поретка, а још више је утицала на начин употребе и дејства његових појединих елемената“.

Иако је овде у почетку дата правилна констатација о променама борбеног поретка у зависности од захтева тактике и технике, писац се у даљем излагању задржао само на утицају технике наоружања, сужавајући на тај начин своју првобитну поставку, а тиме и основу на којој је базирана даља анализа и вршено извлачење закључака — који би се због тога могли донекле окарактерисати као једнострани и непотпуни. Обрађени су само „захтеви технике“ (у овом случају утицај новог наоружања — атомске експлозије), док се у погледу „захтева тактике“ остало на констатацији без конкретне анализе. Борбени поредак је условљен тактичким доктринама појединих армија које су различите. Ове разлике диктирају сви они објективни и субјективни фактори на којима се формира и изграђује конкретна доктрина сваке армије. А техника свакако претставља само један од ових фактора, бесумње, веома важан.

Ако пак разматрамо утицај технике на борбени поредак, онда не смемо изгубити из вида ни разлике у техничкој опремљености армија. Ове разлике у склопу деловања свих елемената односа снага (који се не свде само на бројне и техничке вредности) утичу на тактичку доктрину, а тим и на структуру борбеног поретка. Ово најбоље

¹⁾ Пешадиски пуковник Дане Рајчевић: „Рашчлањавање борбеног поретка у савременом рату“, *Војно дело* бр. 9/1957, стр. 590.

и најочигледније показују партизански ратови уопште, а посебно наше властито ратно искуство у току Народноослободилачког рата. Отуда сматрам да би горњу поставку — да сваки напредак у техници наоружања изазива и промене у структури борбеног поретка и утиче на начин употребе и дејства његових појединих елемената — требало овако схватити: прво, да промене у техници наоружања претстављају само један од фактора, у низу других, који утичу на развој и структуру борбеног поретка и, друго, да је то фактор који, с једне стране, својим развојем уопште изазива промене, а, с друге стране, да и неједнак темпо развитка технике и опремљености у појединим армијама изазива посебне промене у оквиру утицаја односа снага.

У делу чланка „Принцип масирања и деконцентрације“ (други став, стр. 591) писац правилно констатује:

„Кад се третира појам надмоћности, онда се обично мисли на концентracију живе силе и технике. Међутим, то је само један од елемената надмоћности, а тих елемената има више“.

Међутим, даље разматрање у овом одељку односи се само на масирање и деконцентрацију са становишта дејства атомских експлозија, тј. само у погледу физичког ефекта ватре, што би могло довести и до погрешних закључака. Промене у примени принципа масирања и деконцентрације у новим условима нису условљене само дејством атомског наоружања, већ и применом остале савремене ратне технике, маневарском способношћу јединица, моралним елементом и другим елементима односа снага. Дакле, не смемо изгубити из вида да савремен развој технике обезбеђује и далеко већу маневарску способност јединица, што може испољити исто тако велики утицај на структуру њиховог борбеног поретка, као и на јачину ватрене снаге савременог оружја. Најзад, не смемо пренебрегнути ни утицај моралног фактора као елемента односа снага који у датим условима битно утиче на тактичку доктрину, па и на борбени поредак, масирање, деконцентрацију снага и сл. Апсолутизовање снаге ватре и давање њој предности над покретом наилазимо данас само код извесних писаца у неким земљама Западне Европе, што је условљено искључиво њиховим посебним условима и интересима.

Познато је да данас постоји врло разноврсно атомско оружје (атомске бомбе, атомска артиљерија различитих калибара, ракете са атомским пуњењима, борбене радиоактивне материје итд.) са врло различитом снагом дејства (од 2 КТ до неколико стотина, па и хиљада КТ). Такође је чињеница да се данас посебна пажња обраћа атомском оружју мање снаге дејства, које би требало да испуни ону огромну празнину између снаге класичне ватре и номиналне атомске бомбе од 20 КТ. Позната су достигнућа у овом погледу и она ће испољити свој утицај на тактику, а тим и на борбени поредак. Међутим, писац је

своја разматрања базирао и извлачио закључке у погледу борбеног поретка само на основу ефекта физичког дејства атомских бомби од 20 КТ.²⁾ Зато морамо имати у виду да и утицај саме ватре на тактичке норме и борбени поредак може бити врло разнолик у зависности од врсте употребљених нових борбених средстава.

Чланак разматра питање борбеног поретка (масирање, деконцентрацију, тактичке норме итд.) само са једног одређеног становишта, тј. под претпоставком да постоји равнотежа у погледу поседовања атомског оружја. Међутим, очигледно је да би, ако се жели да читаоци сагледају овај проблем у целини, требало узети у обзир и две друге претпоставке које су исто тако реално могуће: да је једна страна изразито надмоћнија у погледу атомског оружја и других савремених борбених средстава, и да једна страна уопште нема атомског оружја. У оба ова случаја примена принципа масирања и деконцентрације, као и осталих тактичких поступака, била би знатно друкчија, те би и изложене норме у чланку и приложеним шемама морале претрпети веће измене. Пошто би детаљнија разматрања у овом погледу излазила из оквира овог осврта, то овде указујемо само на потребу комплексног разматрања овог проблема и на констатацију да би закључци и норме изнети у чланку могли важити само у једној строго одређеној ситуацији.

С обзиром на све раније поменуте утицајне факторе, можемо рећи да се ни у погледу борбеног поретка у новим условима не могу доносити никакви апстрактни закључци ни одређивати неке опште норме које би важиле у свим ситуацијама. Примена масирања, деконцентрације, као и осталих тактичких норми, у односу на борбени поредак, како у нападу тако и у одбрани, пре свега зависи од: конкретне тактичке докрине једне армије, и конкретне ситуације и услова под којима се задатак решава. Зато се не бисмо могли сложити са констатацијом писца (први став, стр. 596):

„На основу тога може се углавном прихватити начело да ће се ширина борбеног поретка у нападу повећати око два пута (или више — према датој тактичко-оперативној ситуацији), или да ће ширина нападаог борбеног поретка бити равна ширини класичног борбеног поретка дотичне јединице у одбрани“.

Ово не значи да не можемо вршити теоретска уопштавања и третирати средње вредности појединих норми, већ да то не можемо радити само с обзиром на један утицајни фактор апстрахујући све остале. Очигледно је да се овде ради о поставци која је произишла из одређених услова, тако да и примена или прилагођавање ове поставке другим условима и другој тактичкој доктрини свакако не би били целесходни.

²⁾ Вероватно зато што су засада широј јавности доступни само подаци о дејству номиналне „А“ бомбе од 20 КТ.

У погледу констатација: да нападач мора „прикривено и развучено“ да прикупља снаге за пробој и да по извршеном пробоју мора деконцентрисати снаге, да свака напада на операција мора бити праћена „потребним и нужним“ груписањем снага и средстава, да је велика улога оклопних јединица у пробоју и његовој експлоатацији и сл., треба нагласити да ова и друга основна начела на којима је досада почивала војна вештина остају на снази и у борбеним дејствима у условима употребе нуклеарног оружја, али уз извесне модификације њихове примене. Штавише, може се рећи да ће у савременим условима значај ових начела бити још више потенциран, јер ће она имати и много јачу материјалну основу. Дакле, савремени услови не доводе у питање ова начела, већ само траже допуну и измену начина њихове примене. Разноврсност начина њихове примене диктирана је знатним развојем технике и порастом њене улоге, раније поменути разликама у техничкој опремљености армија, све већом улогом моралног фактора у односима снага итд. Отуда мислимо да би сагледавању овог важног питања у целини много допринела анализа примене ових начела у савременим условима, која би се базирала на сагледавању њихове материјално-техничке основе и реалним могућностима које проистичу из претпостављеног односа снага (узимајући у обзир све елементе надмоћности, а не само технику и бројно мерљиве елементе). На тај начин би и проблем рашчлањавања борбеног поретка у савременом рату био осветљен са више страна, сходно значају који он има.